

مقاله کوتاه

گزارش زنبور *Conomorium patulum* (Hym.: Pteromalidae) از ایران

مصطفی نیکدل^۱، بهمن صدقیان^۱، علی اصغر دردایی^۱، حسن عسکری^۲ و هانس بور^۳

۱- مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی آذربایجان شرقی (تبریز). پست الکترونیکی: mnikdel1374@yahoo.com (مکاتبه کننده).

۲- مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع، تهران، ص. پ: ۱۱۶-۱۳۱۸۵.

۳- موزه تاریخ طبیعی سوئیس.

تاریخ پذیرش: بهمن ماه ۱۳۸۵

تاریخ دریافت: دی ماه ۱۳۸۳

در بررسی‌هایی که طی سالهای ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۲ به منظور شناسایی دشمنان طبیعی پروانه دم‌قهوه‌ای بلوط (*Euproctis chrysorrhoea* L.) در جنگل‌های ارسباران انجام شد، گونه‌های متعددی از عوامل شکارگر و پارازیتوئید آفت از نقاط مختلف این جنگل جمع‌آوری و شناسایی شدند. در تیر ماه ۱۳۸۲ از روی شفییره‌های آفت جمع‌آوری شده از روی بلوط در منطقه هجراندوست، ۳۰ نمونه زنبور (شامل ۲۶ ♀ و ۴ ♂) جداسازی گردید. تعدادی از این نمونه‌ها جهت شناسایی به موزه تاریخ طبیعی سوئیس ارسال گردید و تحت نام *Conomorium patulum* (Walker) تعیین هویت شد. نمونه‌های شناسایی شده در کلکسیون حشرات مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی استان آذربایجان شرقی نگهداری می‌شود. در این زنبور سر برجسته و متورم (عریض‌تر از سینه)، شاخک ۱۰ بندی و بند آخر دارای سه بند فرعی (در نرها شاخک حالت فشرده دارد)، چشم‌های مرکب به رنگ قهوه‌ای تیره، سر و سینه به رنگ تیره و با حالت Annulated یا انعکاس رنگین کمانی، پاها و شکم قهوه‌ای رنگ، در افراد ماده شکم اندکی کشیده‌تر و قسمت وسط آن دارای رنگ روشن‌تر از طرفین و طول بدن حشره ۲/۸-۲/۶ میلی‌متر می‌باشد. حشرات زیادی از جمله گونه‌های زیر به‌عنوان میزبان برای این زنبور پارازیتوئید از نقاط مختلف دنیا گزارش شده است:

Grapholitha molesta Busck., *Euproctis chrysorrhoea* L., *Erannis defoliaria* Cl., *Archips rosana* L., *Archips podana* Scop., *Alsophila aescularia* Schiff., *Operophtera brumata* L., *Orgyia antiqua* L., *Pandemis heparana* Den. & Sch., *Yponomeuta malinellus* Zell.

جنس *Conomorium* و گونه *Conomorium patulum* (Walker, 1835) برای اولین بار از ایران گزارش می‌شود.

واژه‌های کلیدی: ارسباران، پروانه دم قهوه ای بلوط، زنبور پارازیتوئید و *Conomorium patulum*.

Short Article

Report of *Conomorium patulum* (Hym.: Pteromalidae) in Iran

M. Nikdel¹, B. Sadaghian¹, A. A. Dordaei¹, H. Askary² and H. Baur³

1- Agriculture and Natural Resources Research Center of East Azarbaijan Province, Tabriz, Iran. E-mail: mnikdel1374@yahoo.com (Corresponding Author).

2- Research Institute of Forest and Rangelands, Tehran, Iran. P.O. Box: 13185-116.

3- Bern Natural History Museum, Swiss.

Received: Dec. 2004

Accepted: Jan. 2007

Abstract

Field collections in Arasbaran forests for natural enemies associated with brown-tail moth, *Euproctis chrysorrhoea* during 2000-2003 revealed a number of predators and parasites. In these efforts, a species belonging to Pteromalidae family was collected on *Quercus petarea* in Hejrandoost (East Azarbaijan, elevation 1760 m) as a pupal parasitoid in June 2003 (26♀ and 4♂). Some specimens of the wasp was sent to Bern Natural History Museum and was identified as *Conomorium patulum* (Walker), a gregarious parasite of Lepidoptera pupae. Head is larg (wider than thorax), antennae composed of 10 segments and last segment annulated, compound eyes blackish brown, head and thorax blackly with rainbow reflect, legs and abdomen are brown (females with light pattern in the median tergits), and body length 2.6-2.8 mm. The specimens are deposited in Research center of Agriculture and Natural Resources of East Azarbaijan. Worldwide, there are many insects reported as the host for the parasitoid, including *Grapholitha molesta* Busck., *Euproctis chrysorrhoea* L., *Erannis defoliaria* Cl., *Archips rosana* L., , *Archips podana* Scop. , *Alsophila aescularia* Schiff. , *Operophtera brumata* L., *Orgyia antiqua* L., *Pandemis heparana* Den. & Sch. and *Yponomeuta malinellus* Zell. reported as hosts of *Conomorium patulum* (Walker) in the different regions of the world. This is the first report for the genus *Conomorium* and species *Conomorium patulum* (Walker, 1835) from Iran.

Key words: Arasbaran, Brown-tail moth, Parasitoid wasp, *Conomorium patulum*